

ความหลากหลายของผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา จังหวัดยะลา

Diversity of Butterflies in Lumpaya Valley Yala Province

มุฮัมมัดตัจญุดิน บาฮะคีรี¹ ไสภาวดี มุลเมฆ¹ มะไซลาเซะ¹

ผศ.เฉลิมยศ อุทัยรัตน์² และ ฉันทนา รุ่งพิทักษ์ไชย²

Muhammادتajudin Bahakheere¹, Sopavadee Moonmat¹,

Maso Laseh¹, Assist.Prof Chanthana Rungphithakchai²

and Chalermyst Uttayarat²

บทคัดย่อ

การศึกษาความหลากหลายของผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา จังหวัดยะลา เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึง เดือนพฤษภาคม 2549 ที่ระดับความสูงไม่เกิน 500 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยวิธีวางแนวเส้นทางสำรวจ 2 เส้นทาง คือ แนวป่าริมลำธารและเส้นทางศึกษารวมชาติ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแหล่งที่พบ เก็บตัวอย่างผีเสื้อกลางวันโดยวิธีเดินตามแนวเส้นทางที่กำหนดแล้วใช้สวิงโฉบจับ ในการศึกษาครั้งนี้พบผีเสื้อกลางวัน 5 วงศ์ 60 สกุล 143 ชนิด วงศ์ที่พบมากที่สุดคือ Nymphalidae (33 สกุล 78 ชนิด) รองลงมาคือ วงศ์ Papilionidae (6 สกุล 24 ชนิด) Pieridae (7 สกุล 21 ชนิด) Lycaenidae (8 สกุล 13 ชนิด) และวงศ์ที่พบน้อยที่สุดคือวงศ์ Hesperidae (6 สกุล 7 ชนิด)

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางชีวภาพ ผีเสื้อกลางวัน หุบเขาลำพญา

ABSTRACT

A taxonomic study of butterflies (Order Lepidoptera) was carried out in Lumpaya Valley, Yala Province, Thailand. By lines transect method from January 2004 to May 2006 (<500 meter above sea level) The total of 143 species representing 60 genera and 5 families were captured and identified. The butterflies were divided into 5 families, i.e. Nymphalidae (33 genera 78 species) Papilionidae (6 genera 24 species) Pieridae (7 genera 21 species) Lycaenidae (8 genera 13 species) and Hesperidae (6 genera 7 species)

KEYWORDS : Biodiversity Butterflies Lumpaya Valley

¹ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา¹Biodiversity Research Yala Rajabhat University

²คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา² Faculty of Science, Technology and Agriculture Yala Rajabhat University

บทนำ

ผีเสื้อกลางวัน (Butterfly) เป็นสัตว์ในไฟลัมอาร์โทรโปดา (Arthropoda) คลาสอินเซกตา (Class Insecta) ออร์เดอร์เลพิโดปเทอรา (Order Lepidoptera) ซึ่งเป็นกลุ่มแมลงที่มีเกิดอยู่บนแผ่นดิน ในประเทศไทยมีจำนวนประมาณ 1,300 ชนิด (1) แบ่งย่อยออกเป็น 5 วงศ์ คือ วงศ์ผีเสื้อขาหน้าฟู (NYMPHALIDAE), วงศ์ผีเสื้อบินเร็ว (HESPERIIDAE), วงศ์ผีเสื้อสีน้ำเงิน (LYCAENIDAE), วงศ์ผีเสื้อหางติ่ง (PAPILIONIDAE) และวงศ์ผีเสื้อหนอนกะหล่ำ (PIERIDAE) (1-3)

ผีเสื้อกลางวันเป็นแมลงที่มีสีสันที่สวยงาม หากินตอนเช้ามีด กลางวัน และตอนพลบค่ำ มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ และสร้างความสมดุลให้แก่ธรรมชาติ ช่วยในการผสมเกสรซึ่งเป็นจุดกำเนิดชีวิตของพรรณไม้มานานานชนิดให้สืบสายพันธุ์ต่อไป ส่วนตัวหนอนผีเสื้อจะกัดกินใบอ่อนของพืชอาศัย (host plant) จึงจัดผีเสื้อเป็นผู้บริโภคอันดับต้นของห่วงโซ่อาหาร ดังนั้นผีเสื้อจึงมีความสำคัญในระบบนิเวศของธรรมชาติ ซึ่งล้วนมีคุณค่าที่ไม่อาจประเมินค่าได้ หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของประชากรผีเสื้อทั้งชนิดและจำนวนจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศนั้นๆ ระบบก็จะเสียสมดุล ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงมนุษย์และโลกอย่างแน่นอน (4)

หุบเขาลำพญาเป็นป่าดิบชื้นอยู่ในเทือกเขาสันกาลาคีรีทางภาคใต้ของไทย เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง มีอากาศชุ่มชื้นตลอดปี มีความหลากหลายของระบบนิเวศทั้งป่าพุบึงน้ำ ลำธาร ป่าดิบชื้น จากลักษณะดังกล่าวทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง (5) และยังไม่มียางานการศึกษาผีเสื้อกลางวันในพื้นที่นี้มาก่อน ดังนั้นศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพฯ จึงได้สำรวจและศึกษาความหลากหลายของผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของผีเสื้อแต่ละชนิด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของระบบฐานข้อมูลของโครงการฯ อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ผีเสื้อ ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่ผู้สนใจและบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรเหล่านี้ให้คงอยู่กับหุบเขาลำพญาและประเทศไทยตลอดไป

วิธีการ (Methods)

การสำรวจและเก็บตัวอย่างผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา ที่ระดับความสูงไม่เกิน 500 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ศึกษาโดยวางแผนเส้นทางสำรวจ 2 เส้นทาง ระยะทางประมาณ 3,800 เมตร โดยวางตามแนวป่าริมลำธาร และบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การเก็บข้อมูลโดยการบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต เช่น สภาพพื้นที่อาศัย ภูมิอากาศ สังเกตพฤติกรรม และถ่ายภาพผีเสื้อในสภาพธรรมชาติ การเก็บตัวอย่างผีเสื้อ โดยใช้สวิงโฉบจับ วันละ 2 ครั้ง เวลา 09.00 – 11.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. เก็บตัวอย่างเดือนละ 2 ครั้ง ตั้งแต่เดือนมกราคม

2547 ถึงเดือนพฤษภาคม 2549 ผีเสื้อกลางวันที่เก็บมาจะใส่ซองเก็บแมลง เมื่อตายแล้วก็นำมาจัดรูปร่างตามลักษณะมาตรฐาน โดยใช้เข็มปักแมลงเบอร์ 00, เบอร์ 0 และเบอร์ 1 ตามขนาดของแมลง จากนั้นนำผีเสื้อเข้าอบในตู้อบที่ อุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 1 สัปดาห์ แล้วบันทึกภาพ ผีเสื้อทั้งหมดเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีรายละเอียดของสถานที่ วัน เดือน ปี เวลา ชื่อผู้เก็บตัวอย่าง ผีเสื้อแต่ละตัวจะถูกบันทึกข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ตา หนวด รูปร่าง ลักษณะของปีก ขนาดความยาวปีก จำนวนและตำแหน่งของจุดหรือแถบสีต่างๆ บนปีก ความยาวและสีของลำตัว ขนที่ปกคลุมส่วนต่างๆ รวมถึงลักษณะพิเศษที่พบบนลำตัวผีเสื้อ ในการจำแนกชนิดของผีเสื้ออาศัยข้อมูลจากเอกสารตีพิมพ์ชนิดของผีเสื้อกลางวันทั้งในประเทศและต่างประเทศ (6-13) โดยการเปรียบเทียบทั้งจากรูปร่าง รูปร่างและคำบรรยาย รวมทั้งการนำตัวอย่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ตรวจสอบ และเทียบเคียงตัวอย่าง เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลที่แน่นอน

ผล (Results)

ตารางที่ 1 รายชื่อผีเสื้อกลางวันสำรวจพบในหุบเขาลำพญา ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
NYMPHALIDAE	Acraea	ผีเสื้อหนอนหนามกะทกรก	<i>Acraea violae</i> Fabricius
	Athyma	ผีเสื้อจ่าจุดขีด	<i>Athyma kanwa kanwa</i> Moore
		ผีเสื้อจ่ากระบอง	<i>Athyma pravara indosinica</i> (Fruhstorfer)
		ผีเสื้อจ่ากระบองหักสาม	<i>Athyma perius perius</i> L.
		ผีเสื้อจ่าเซลทีบ	<i>Athyma selenophora amharina</i> Moore
	Amathuxidia	ผีเสื้อโคอินัว	<i>Amathuxidia amythaon dilucida</i> Honrath.
	Cethosia	ผีเสื้อกะทกรกแดงมลายู	<i>Cethosia hypsea hypsina</i> C.& R.Felder
	Cupha	ผีเสื้อลายขี้เมียง	<i>Cupha erymanthis lotis</i> Sulzer
	Cirrochroa	ผีเสื้อสีอิฐแถบเหลือง	<i>Cirrochroa orissa orissa</i> C.& R.Felder
	Cirrochroa	ผีเสื้อสีอิฐธรรมดา	<i>Cirrochroa tyche rotundata</i> Butler
	Chersonesia	ผีเสื้อแผนที่แดงปีกมน	<i>Chersonesia peraka peraka</i> Distant
	Paduca	ผีเสื้อตาลจิว	<i>Paduca fasciata fasciata</i> C.& R.Felder
	Cyrestis	ผีเสื้อแผนที่ลายหินอ่อน	<i>Cyrestis cocles cocles</i> (Fabricius)
		ผีเสื้อแผนที่เล็ก	<i>Cyrestis themire themire</i> Honrath
ผีเสื้อแผนที่เส้นตรง		<i>Cyrestis nivea nivalis</i> C.& R. Felder	

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
NYMPHALIDAE	Elymnias	ผีเสื้อหนอนมะพร้าวธรรมดา	<i>Elymnias hypermnestra tinctoria</i> Moore
		ผีเสื้อหนอนมะพร้าวปีกแหลม	<i>Elymnias penanga chelensis</i> de Niceville
		ผีเสื้อหนอนมะพร้าวลายเสือ	<i>Elymnias nesaea loineli</i> Fruhstorfer
	Euthalia	ผีเสื้อตุ๊กจุดแดง	<i>Euthalia evelina compta</i> (Fruhstorfer)
		ผีเสื้อบารอนมลายู	<i>Euthalia monina monina</i> Fabricius
	Vindula	ผีเสื้อตาลหางแหลมธรรมดา	<i>Vindula erota erota</i> (Fabricius)
		ผีเสื้อตาลหางแหลมมลายู	<i>Vindula dejone erotella</i> (Butler)
	Terinnos	ผีเสื้อไขว้เรียนเล็ก	<i>Terinnos terpander robertsia</i> (Butler)
	Junonia	ผีเสื้อแพนซีสีตาลไหม้	<i>Junonia iphita horsfieldi</i> Moore
		ผีเสื้อแพนซีสีตาล	<i>Junonia iphita iphita</i> (Cramer)
		ผีเสื้อแพนซีเทา	<i>Junonia atlites atlites</i> L.
		ผีเสื้อแพนซีมยุราธรรมดา	<i>Junonia almana almana</i> L.
		ผีเสื้อแพนซีฟ้าธรรมดา	<i>Junonia orithya ocyale</i> Hubner
		ผีเสื้อแพนซีฟ้า	<i>Junonia orithya wallacei</i> Distant
	Hapolimnas	ผีเสื้อปีกไข่ใหญ่	<i>Hypolimnas bolina bolina</i> L.
	Neptis	ผีเสื้อกลาสีธรรมดา	<i>Neptis hylas papaja</i> Moore
		ผีเสื้อกลาสี kamarupa	<i>Neptis hylas kamarupa</i> Moore
		ผีเสื้อกลาสีสีม่วงจุดเดียว	<i>Neptis harita preeyae</i> Kimura
		ผีเสื้อกลาสีมลายู	<i>Neptis duryodana nesia</i> Moore
		ผีเสื้อกลาสีเรียบ	<i>Neptis clinia susruta</i> Moore
		ผีเสื้อกลาสีแดงเปร็ด	<i>Neptis paraka parak</i> Butler
		ผีเสื้อกลาสีเหลืองเล็ก	<i>Neptis miah batara</i> Moore
		ผีเสื้อกลาสีมัวมลายู	<i>Neptis omeroda omeroda</i> Moore
		ผีเสื้อสกุลกลาสี	<i>Neptis anjana hyria</i> (Fruhstorfer)
	Tanaecia	ผีเสื้อเคาทิมลายู	<i>Tanaecia godart ii asoka</i> C.& R. Felder
		ผีเสื้อไวท์เคาทืออรุณา	<i>Tanaecia aruna aruna</i> C.& R. Felder
		ผีเสื้อไวท์เคาทือขอบฟ้า	<i>Tanaecia julii xiphiones</i> (Butler)
		ผีเสื้อไวท์เคาทิมลายู	<i>Tanaecia pelea pelea</i> (Fabricius)
	Vindula	ผีเสื้อตาลหางแหลมธรรมดา	<i>Vindula erota erota</i> Fabricius
		ผีเสื้อตาลหางแหลมมลายู	<i>Vindula dejone erotella</i> (Butler)
	Lexias	ผีเสื้ออาชตุ๊กเล็ก	<i>Lexias dirtea merguia</i> (Tytler)

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
NYMPHALIDAE	Euthalia	ผีเสื้อบารอนมลายู	<i>Euthalia monina monina</i> Fabricius
		ผีเสื้อบารอนเหลือง	<i>Euthalia kanda marana</i> Corbet.
	Thaumantis	ผีเสื้อดาราไพโรสีคล้ำ	<i>Thaumantis klugius lucipor</i> Westwood
	Ypthima	ผีเสื้อสีตาลจุดตาฟาสเซีย	<i>Ypthima fasciata torone</i> Fruhstorfer
	Faunis	ผีเสื้อป่าสีตาลไหม้	<i>Faunis canens arcesilas</i> (Stichel)
	Amathusia	ผีเสื้อหนอนมะพร้าวขนปุย	<i>Amathusia phidippus phidippus</i> L.
	Melanitis	ผีเสื้อสายัณห์สีตาลธรรมดา	<i>Melanitis leda leda</i> L.
		ผีเสื้อสายัณห์สีตาลไหม้	<i>Melanitis phedima addullae</i> Fruhstorfer
	Mycalesis	ผีเสื้อตาลพุ่มคั่นกลาง	<i>Mycalesis intermedia</i> Moore
		ผีเสื้อตาลพุ่มสามจุดเรียง	<i>Mycalesis perseus cepheus</i> Butler
		ผีเสื้อตาลพุ่มธรรมดา	<i>Mycalesis janardana sagittigera</i> Fruhstorfer
	Xanthotaenia	ผีเสื้อตาลแถบเหลือง	<i>Xanthotaenia busiris busiris</i> Westwood
	Danaus	ผีเสื้อหนอนใบรักธรรมดา	<i>Danaus chrysippus chrysippus</i> L.
		ผีเสื้อหนอนใบรักขีดขาว	<i>Danaus melanippus hegesippus</i> (Cramer)
		ผีเสื้อหนอนใบรักลายเสือ	<i>Danaus genutia genutia</i> (Cramer)
	Tirumala	ผีเสื้อหนอนใบรักฟ้าใหญ่	<i>Tirumala septentrionis septentrionis</i> Butler
	Thauria	ผีเสื้อเจ้าป่าปีกฟู	<i>Thauria aliris intermedia</i> Crowley
	Parantica	ผีเสื้อหนอนใบรักขีดยาว	<i>Parantica aglea melanoides</i> Moore
		ผีเสื้อหนอนใบรักสีตาล	<i>Parantica melaneus plataniston</i> Fruhstorfer
		ผีเสื้อหนอนใบรักเหลือง	<i>Parantica aspasia aspasia</i> Fabricius
	Ideopsis	ผีเสื้อหนอนใบรักฟ้า	<i>Ideopsis vulgaris macrina</i> Fruhstorfer
	Euploea	ผีเสื้อจรรกาฟ้าป่าดำ	<i>Euploea modesta modesta</i> Bulter
		ผีเสื้อจรรกาขีดฟ้า	<i>Euploea midamus chloe</i> (Guerin-Meneville)
		ผีเสื้อจรรกาขีดเดียว	<i>Euploea algae limborgii</i> Moore
		ผีเสื้อจรรกาคามาร์ลซีแมน	<i>Euploea camaralzeman camaralzeman</i> Butler
		ผีเสื้อจรรกาแคระ	<i>Euploea tulliolus ledereri</i> C.& R.Felder
		ผีเสื้อจรรกาดำขาว	<i>Euploea radamanthus radamanthus</i> Fabricius.
	Euploea	ผีเสื้อจรรกาสองขีด	<i>Euploea sylvester harrisii</i> C.& R. felder
		ผีเสื้อจรรกาเม็ยลาย	<i>Euploea mulciber mulciber</i> (Cramer)
		ผีเสื้อจรรกาหนอนยี่โก	<i>Euploea core graminifera</i> Moore
		ผีเสื้อ Euploea algae menetriesii	<i>Euploea algae menetriesii</i> C.& R.Felder
		ผีเสื้อ Euploea eunice leucogonis	<i>Euploea eunice leucogonis</i> (Bulter)

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	
HESPERIIDAE	Erionota	ผีเสื้อหนอนมันวอนใบกล้วยทอรัส	<i>Erionota torus</i> Evans	
	Ancistroides	ผีเสื้อนิลกายแถบแดง	<i>Ancistroides armatus armatus</i> H.Druce	
	Pyrroneura	ผีเสื้อ Yellow-Vein Lancer	<i>Pyrroneura latoia latoia</i> Hewitson	
	Hasora	ผีเสื้อหน้าเข็มสวนแถบขาว	<i>Hasora chromus chromus</i> Cramer	
	Palopidas	ผีเสื้อหนอนหญ้าตัวเล็ก	<i>Palopidas mathias mathias</i> Fabricius	
	Tagiades		ผีเสื้อป่าขาวยาเด๊ะ	<i>Tagiades parra naxos</i> Evans
			ผีเสื้อป่าขาว	<i>Tagiades japedus ravi</i> Moore
LYCAENIDAE	Arhopala	ผีเสื้อ Arhopala birmana birmana	<i>Arhopala birmana birmana</i> Moore	
		ผีเสื้อฟ้าไม้ก่อหางดำกลางปีก	<i>Arhopala atosia jahara</i> Corbet	
		ผีเสื้อฟ้าไม้ก่อแอนเดอลิต	<i>Arhopala anhelus anthea</i> (Evans)	
		ผีเสื้อฟ้าไม้ก่อวาวใหญ่	<i>Arhopala aedias agnis</i> C.& R. Felder	
	Abisara	ผีเสื้อกิ่งปีกหุบมลายู	<i>Abisara savitri savitri</i> C.& R. Felder	
		ผีเสื้อ Abisara neophron chelina	<i>Abisara neophron chelina</i> Doubleday & Hewitson	
	Amblypodia	ผีเสื้อม่วงใบไม้	<i>Amblypodia narada taozana</i> Moore	
	Celastrina	ผีเสื้อฟ้าพุ่มมลายู	<i>Celastrina pellecebra pellecebra</i> Fruhstofer	
	Curetis	ผีเสื้อสกุลหมากสุก	<i>Curetis saronis indosinica</i> Fruhstofer	
		ผีเสื้อหมากสุกมลายู	<i>Curetis santana malayica</i> C.& R. Felder	
	Loxura	ผีเสื้อแสดหางยาวธรรมดา	<i>Loxura atymnus fuconius</i> Fruhstorfer	
	Jamides	ผีเสื้อฟ้าวาวใหญ่	<i>Jamides alecto agelades</i> Fruhstofer	
	Paralaxita	ผีเสื้อสีชาดมลายู	<i>Paralaxita damajanti damajanti</i>	
	PAPILIONIDAE	Troides	ผีเสื้อถุงทองธรรมดา (1)	<i>Troides aeacus thomsoni</i> Bates
ผีเสื้อถุงทองธรรมดา (2)			<i>Troides helena cerberus</i> C.& R. Felder	
Parides		ผีเสื้อปีกค้างคาวธรรมดา	<i>Parides varuna varuna</i> White	
Pachliopta		ผีเสื้อหางตุ้มก้นเหลือง	<i>Pachliopta neptunus neptunus</i> (Guerin-Meneville)	
		ผีเสื้อหางตุ้มจุดชมพู (1)	<i>Pachliopta aristolochiae asteris</i> Rothschild.	
Pachliopta		ผีเสื้อหางตุ้มจุดชมพู (2)	<i>Pachliopta aristolochiae goniopeltis</i> Rothschild.	
Chilasa	ผีเสื้อเชิงลายธรรมดา	<i>Chilasa clytia clytia</i> L.		
Papilio	ผีเสื้อหนอนมะนาว	<i>Papilio demoleus malayanus</i> Wallace		
		ผีเสื้อ Papilio nephelus annulus	<i>Papilio nephelus annulus</i> Pendlebury.	

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์		
PAPILIONIDAE	Papilio	ผีเสื้อหางติ่งอิศวร	<i>Papilio iswara iswara</i> White.		
		ผีเสื้อหางติ่งธรรมดา	<i>Papilio polytes romulus</i> Cramer.		
		ผีเสื้อหางติ่งนางละเวง	<i>Papilio memnon agenor</i> L.		
		ผีเสื้อหางติ่งเฮเลน	<i>Papilio helenus helenus</i> L.		
		ผีเสื้อ Papilio mahadeva mahadeva	<i>Papilio mahadeva mahadeva</i> Moore.		
	Graphium	ผีเสื้อหางดาบธรรมดา	<i>Graphium antiphates itamputi</i> Butler.		
		ผีเสื้อหางดาบภูเขา	<i>Graphium agetes agetes</i> Westwood.		
		ผีเสื้อสะพายฟ้า	<i>Graphium sarpedon luctatius</i> (Fruhstorfer)		
		ผีเสื้อม้ายลายเซนต์ปีเตอร์	<i>Graphium ramaceus pendleburyi</i> Corbet		
		ผีเสื้อหนอนจำปีธรรมดา	<i>Graphium agamemnon agamemnon</i> L.		
		ผีเสื้อหนอนจำปีเล็ก	<i>Graphium eventus eventus</i> (Fruhstorfer)		
		ผีเสื้อหนอนจำปีจุดต่อขอบ	<i>Graphium bathycles bathycloides</i> (Honrath)		
		ผีเสื้อหนอนจำปีธรรมดา	<i>Graphium agamemnon agamemnon</i> L.		
		ผีเสื้อม้ายลายธรรมดา	<i>Graphium macareus perakensis</i> Fruhstorfer		
		ผีเสื้อหนอนจำปีจุดเชื่อม	<i>Graphium arycles arycleoides</i> (Fruhstorfer)		
		PIERIDAE	Appias	ผีเสื้อหนอนใบกุ่มเนโร	<i>Appias nero figulina</i> Butler.
				ผีเสื้อหนอนใบกุ่มลาดัสซิด	<i>Appias lalassis lalassis</i> Grose-Smith.
ผีเสื้อหนอนใบกุ่มธรรมดา	<i>Appias albina darada</i> C.& R. Felder				
ผีเสื้อหนอนใบกุ่มเส้นดำ	<i>Appias libythea olferna</i> Swinhoe.				
Catopsilia	ผีเสื้อหนอนคูนธรรมดา		<i>Catopsilia pomona pomona</i> Fabricius		
	ผีเสื้อหนอนคูนสไคลา		<i>Catopsilia scylla cornelia</i> Fabricius		
	ผีเสื้อหนอนคูนลายกระ		<i>Catopsilia pyranthe pyranthe</i> L.		
Cepora	ผีเสื้อเหลืองสยามธรรมดา		<i>Cepora iudith malaya</i> Fruhstorfer		
	ผีเสื้อเหลืองสยามลายขีด		<i>Cepora nerissa depha</i> Moore		
Delias	ผีเสื้อหนอนกาฝากธรรมดา		<i>Delias hyparete metarete</i> Butler		
	ผีเสื้อ Delias descombesi descombesi		<i>Delias descombesi descombesi</i> Boisduval		

วงศ์	สกุล	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
PIERIDAE	Delias	ผีเสื้อ Delias descombesi eranthos	<i>Delias descombesi eranthos</i> Fruhstorfer
	Leptosia	ผีเสื้อขาวแคระ	<i>Leptosia nina nina</i> Fabricius
	Eurema	ผีเสื้อสกุลเนร	<i>Eurema simulatrix tecmessa</i> de Niceville
		ผีเสื้อเนรธรรมดา	<i>Eurema hecabe contubernalis</i> Moore
		ผีเสื้อเนรสามจุด	<i>Eurema blanda snelleni</i> Moore
		ผีเสื้อเนรสำหรับ	<i>Eurema sari sodalis</i> Moore
		ผีเสื้อเนรแอนเดอสัน	<i>Eurema andersonii andersonii</i> Moore
		ผีเสื้อเนรจิ๋ว	<i>Eurema brigitta fruhstorferi</i> Moore
		ผีเสื้อ <i>Eurema pallida</i>	<i>Eurema pallida</i> Shirozu & Yata
Seletara	ผีเสื้อหนอนใบกุ่มไฉว	<i>Seletara Liberia distanti</i> Butler	

ผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบทั้งหมด 5 วงศ์ 60 สกุล 143 ชนิด จากการศึกษาลำพญาผีเสื้อกลางวันในหุบเขาลำพญา ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงเดือนพฤษภาคม 2549 สำนวณพบผีเสื้อกลางวัน 5 วงศ์ 60 สกุล 143 ชนิด (รายละเอียดดังตาราง ที่ 1) พบวงศ์ NYMPHALIDAE มากที่สุด คือ 33 สกุล 78 ชนิด รองลงมา คือ วงศ์ PAPILIONIDAE 6 สกุล 24 ชนิด วงศ์ PIERIDAE 7 สกุล 21 ชนิด วงศ์ LYCAENIDAE 8 สกุล 13 ชนิด และวงศ์ที่พบน้อยที่สุดคือ วงศ์ HESPERIIDAE พบเพียง 6 สกุล 7 ชนิด เท่านั้น

วิจารณ์ (Discussion)

การศึกษผีเสื้อกลางวันพบในแต่ละวงศ์และในแต่ละเส้นทางในหุบเขาลำพญา จากการสำรวจพื้นที่เส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริเวณหุบเขาลำพญา พบจำนวนชนิดของผีเสื้อกลางวันในวงศ์ NYMPHALIDAE และวงศ์ PAPILIONIDAE ค่อนข้างสูง (14) โดยพบผีเสื้อกลางวันในวงศ์ NYMPHALIDAE มากที่สุด (7.15) ลักษณะเส้นทางศึกษาธรรมชาติ หุบเขาลำพญา มีสภาพพื้นที่เป็นป่าดิบ และป่าโปร่ง และมีพรรณไม้หลากหลายชนิดที่เป็นตัวดึงดูดผีเสื้อกลางวัน เช่น กะดังใบ ว่างพ้อง พอง ฯลฯ โดยเฉพาะพรรณไม้กระเช้าผีเสื้อซึ่งเป็นอาหารของตัวหนอนของผีเสื้อถูงทอง บักซี่ได้ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ส่วนเส้นทางตามแนวลำธารหรือป่าริมน้ำตกบริเวณหุบเขาลำพญาพบจำนวนชนิดของผีเสื้อกลางวันในวงศ์ NYMPHALIDAE วงศ์ PAPILIONIDAE ค่อนข้างสูง โดยพบผีเสื้อกลางวันในวงศ์ NYMPHALIDAE มากที่สุด (14) และพบว่าในพื้นที่ป่าริมน้ำตกมีมากที่สุด เป็นเพราะตัวเต็มวัยของผีเสื้อกลางวันเหล่านี้หากินโดย

การดูเกลือแร่จากดินหรือหินขึ้นและริมลำธาร และมีพรรณไม้หลากหลายชนิดที่เป็นตัวดึงดูดผีเสื้อกลางคืน เช่น โสภน้ำงด เป็นต้น (5,16)

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หุบเขาลำพญา มีความสมบูรณ์ของป่าพอสมควร จึงมีความหลากหลายของพรรณพืชที่เป็นอาหารของผีเสื้อกลางคืน ทั้งตัวหนอน และตัวเต็มวัย แต่ในบางพื้นที่เริ่มมีการบุกรุกเข้าไปทำการเกษตรเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ลองกอง ทำให้พรรณพืชตามธรรมชาติบางส่วนถูกทำลาย ซึ่งอาจเป็นผลให้ความหลากหลายของผีเสื้อกลางคืนลดลงได้ในอนาคต ดังนั้นจึงควรมีการสำรวจอย่างต่อเนื่อง และมีการนำเสนอผลการวิจัยให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น และร่วมกับอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณ รศ.ศุภฤกษ์ วัฒนสิทธิ์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการเทียบเคียงตัวอย่างในพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

Hutacharern,C. and Tubtim,N. : Check of Forest Tnsects in Thailand. Office of Environment Policy and Planning, Bangkok. Pp.50-58, 1995.

Pyrzcz, T.W. : Butterflies and conservation in the national parks of Thailand. Tropical Lepidoptera.5 : 77-82, 1994

ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ : ผีเสื้อกลางคืนในหุบเขาลำพญา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา , สงขลา . หน้า 6 , 2549.

สมชาย สกุลทิพ : นิเวศวิทยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. หน้า 31-32ม 2544

ศูนย์วิจัยความหลากหลายทางชีวภาพ เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา บรมราชินีนาถ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา:พรรณไม้และพันธุ์สัตว์ในหุบเขาลำพญา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,สงขลา. หน้า 5-6 , 2547.

เกรียงไกร สุวรรณภักดิ์ : คู่มือผีเสื้อ. สารคดี, กรุงเทพมหานคร . 223 หน้า, 2546.

โกวิทย์ หวังพิทักษ์พจน์ และคณะ : ผีเสื้อกลางวันในป่าสาละ-บาลา. มิตรภาพ, ปัตตานี. 55 หน้า, 2548.

Pinratana, A. Butterflies in Thailand Vol.3 NYMPHALIDAE. 2nd Edition. Viratham, Bangkok . pp. 140, 1996.

Pinratana, A. Butterflies in Thailand Vol.1 PAPILIONIDAE and DANAIDAE. Viratham, Bangkok . pp. 78 , 1992.

Pinratana, A. Butterflies in Thailand Vol.2 PIERIDAE and AMATHUSIIDAE. Viratham, Bangkok . pp. 71, 1985.

Pinratana, A. Butterflies in Thailand Vol.4 LYCAENIDAE. Viratham, Bangkok . pp. 215, 1981.

Pinratana, A. Butterflies in Thailand Vol.5 HESPERIIDAE. Viratham, Bangkok . pp. 152, 1985.

Carter, D : Butterflies and Moths . Dorling Kindersley, Singapore .pp.304, 1992.

สำนักงานป่าไม้เขตปัตตานี : รายงานประจำปี พ.ศ. 2543 โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า ส่วนป่า พระนามาภิไธยภาคใต้ พื้นที่ส่วนที่ 2 . มิตรภาพ, ปัตตานี. 192 หน้า, 2544.

คันธมาทน์ บุญวรรณโน : ความหลากหลายของผีเสื้อกลางวันในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โตนงาช้าง จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตววิทยา , มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา. 140 หน้า, 2542.